

İçselleştirme, İçealım, İçeatım ve Özdeşim

Internalization, Incorporation, Introjection and Identification

İbrahim Taymur, Rıza Cumhur Boratav

ÖZET

Bir bireyin yaşadığı ve bize aktardığı gerçekliğin temel kaynağı onun iç gerçekliğidir. Dış dünyayı algılama, bu algıların içsel temsilcilerini inşa etme ve dışsal olaylara yönelik ortak içsel deneyimlerimizi açıklamak için sayısız teoriler ve kavramlar geliştirilmiştir. En çok üzerinde durulan kavramlar; içselleştirme (internalizasyon), özdeşim (identifikasyon), içealım (inkorporasyon) ve içeatım (introjeksiyon) olmuştur. Bununla birlikte bu kavramların ortaya atıldığı dönemden bu yana içerikleri ile ilgili kesin çizgilerin oluşmadığı gözükmektedir. Bu kavramlar zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılabilen, zaman zaman da birer savunma mekanizmaları gibi anlaşılabilen iç içe geçmiş tanımlar gibi gözükmektedir. Bu yazıda adı geçen kavramların tarihsel gelişimleri ve içerikleri açıklanmaya çalışılmıştır..

Anahtar Sözcükler: İçselleştirme, içealım, içeatım, özdeşim.

ABSTRACT

The reality of the individual that is experienced and transmitted to the external world mainly stems from one's internal reality. A number of concepts and theories has been developed to explain how we perceive the external world, construct the representations of those perceptions and what are the common shared internal experiences about that. Prominent concepts on this issue include internalization, identification, incorporation and introjection. However, from the days those concepts suggested until today there has been no consensus on boundaries between them. Thus, these concepts sometimes seem to be used interchangeably or understood as defense mechanisms. In this paper we tried to give comprehensive information about these concepts in terms of their historical development and contend.

Keywords: Internalization, incorporation, introjection, identification.

İnsan canlısının zihinsel gelişim süreci dış dünya gerçekliğinin iç dünyadaki bir gerçekliğe dönüştürülmesi ile gerçekleşmektedir. İnsanı ve iç dünyasını anlamak adına başta felsefe olmak üzere birçok disiplin önemli uğraşta bulunmuşlardır.[1] Psikanaliz dünyası, dışsal (eksternal) gerçeklikle içsel (internal) gerçeklik arasında oluşan dengede insanı anlamak ve açıklamak adına çeşitli kuramlar oluşturmuş ve bu dengenin oluşumundaki dışsal-içsel, kendilik (self)-diğeri, özne-nesne, yansıtım-içeatım (projeksiyon-introeksiyon) gibi kavramları açıklamaya çalışmışlardır. Bu genel kavramlarla zihni (psişeyi) tanımlama sürecinde bazı özel kavramları kullanmışlardır.

En çok üzerinde durulan kavramlar olan içselleştirme (internalizasyon), özdeşim (identifikasyon), içealim (inkorparasyon) ve içeatım (introeksiyon) birbirine yakın görünen kavramlardır; ancak aralarında ince gibi görünen aslında belirgin olan anlam ayrılığı bulunur ve iç dünya gerçekliğinin nasıl oluştuğunu da işte bu anlam ayrılığı açıklar.[1]

Bu kavramların birer savunma düzeneği mi yoksa olağan zihinsel süreçler mi olduğu konusunda bir görüş birliği sağlanmış gözükmemektedir. Bu yazıda adı geçen kavramların tarihsel gelişimleri ve içerikleri açıklanmaya çalışılmıştır.

İnternalizasyon (İçselleştirme)

“İnternalin” anlamı “içerideki bazı şeyler veya içeridekinin var olması ve yeri” anlamında iken “internality”nin anlamı ise “internalin oluşum gerçeği ve niteliği” olarak geçmektedir.[2] İçselleştirme kavramına ilk değinen Nietzsche olmuştur. Bir psikolog olan Paul Ree'nin ahlakın kökenine dair yazdığı kitaba tepki olarak 1887 de Nietzsche “Ahlakın Soyağacı Üzerine (On The Genealogy of Morals)” kitabında içselleştirme adını kullanmadan toplum vicdanının insanı evcilleştirmek adına nasıl insan zihnine “akıtıldığından” söz eder.[3]

Freud ilk olarak 1915 de içselleştirmeyi tartışmıştır. Bu kavramın içealim, içeatım ve özdeşimden daha özgül anlamlara sahip olduğunu vurgulamıştır.[4] Freud içselleştirilmeyi; iç dünyaya ait nelerin olacağı ve iç dünyada nelerin inşasında bulunacağını belirleyen bir süreç olarak tarif etmiş ve bu sürecin dış dünya ile iç dünya arasında düzenleyici bir role sahip olduğunu belirtmiştir.[2]

Nesne ilişkileri kuramı açısından Klein, içselleştirmenin karmaşık ve iç içe geçmiş bir süreç olduğunu ve bu süreçte içselleştirme ve özdeşim arasında yakın bir ilişki olduğunu, bu bağlantı içerisinde birincil) içselleştirilmiş nesne-

lerin içselleştirilme sürecinin temel yapısını oluşturduğunu ifade etmiştir.[5] Bununla birlikte içselleştirilmiş iyi nesnenin, bütünleşmiş ve stabil bir egonun da ön şartı olduğunu ifade etmiştir. Klein'a göre bebeğin içselleştirme süreci, doğum deneyimindeki persekütual anksiyetenin (anksiyetenin ilk formudur) ortaya çıkması ile başlamakta, daha sonrasında oluşan depresif anksiyetede iççatım ve yansıma (projeksiyon) ile doğum sonrası yaşamla sürekli etkileşim halinde bulunmaktadır. Klein'a göre bu etkileşim hem iç dünyayı inşa eder hem de dış dünyaya ait gerçekliğin resmini çizer.[5]

Leowald da benzer olarak içselleştirmeyi; özdeşim, iççatım ve iççalımı kapsayan bir alma (taking) süreci olarak görmüştür.[6] Bu alma süreci içerisinde içselleştirmenin, nesne kateksisinin (nesnenin libidinal enerjiye yatırılması) narsistik kateksis içine doğru (kendilikteki enerjinin yatırımı) dönüştürülmesinde görevli olduğunu belirtmiştir. Bu dönüşüm sonucunda ödipal kompleksin çözülmesi ya da sona ermesi ile birlikte egonun baskı oluşturmaması veya ödipal kompleksin kendiliğe uygun hale getirilmesi anlamı taşımaktadır. Böylelikle intrapsişik tutarlılık ve bütünleşme olmaktadır. İlişkilerdeki dönüşümler element formlarının içine yöneliktir ve bunlar "içsel (internal) yeniden yapılandırma" elementleridir. Leowald, sonrasında içsel modellerin yorumlanması ve dış dünya şemalarının arasında ayrımın önemini vurgulamayı sürdürmüştür.[6]

Schafer'e göre içselleştirme; kişinin çevre ile kurduğu ilişkide birtakım imajinal etkileşimlerin olduğu, bu etkileşim yolu ile dış gerçeklik öznel yapı içerisinde oluşmaktadır.[7] Schafer'e göre çevresel basınç ve etki öznel yapının tamamında veya bir parçasında hayal edilebilir ya da öznel yapı bu basınç ve etkiye yönelik yer değişikliği ve dönüşüm sağlayabilmektedir. Bununla birlikte kişinin karakter oluşumunda ya da düzenlenmesinde her şey içselleştirilmektedir.[7] Schafer daha sonrasında içselleştirme kavramının tanımlanmasındaki zorluktan bahsetmiş ve psikanalitik kavramlaştırmadan uzak tutulmasını önermiştir. Volkan ise bu görüşe yönelik içselleştirmenin klinik kullanımda faydasının olduğunu ve teknik müdahalelerin düzenlenmesinde kullanılan bir araç olduğunu belirtmiştir.[8] Hartmann, Kris ve Loewenstein içselleştirmenin iççalım, taklit etme (imitasyon) ve iççatımı kapsadığını, kimliğin yapısıyla ilişkili olduğunu öne sürmüştür.[9]

Grenson'a göre dengeli (stabil) içselleştirilmiş nesnenin eksikliği ya da içselleştirmede olacak bir bozukluk gerçekle kurulmuş durağan olmayan (unstable) bir ilişkiden sorumludur.[10] Ebeveynin sevilmeyen özellikleri kendiliğin dışında (dışlaştırılmış ebeveyn) tutulabildikçe (inkar edilebildikçe) ve bu dışarıda tutabilme dengeli bir biçimde sürdürülebildikçe ebeveynin seville-

bilen özellikleri içselleştirilerek kendiliğin kabul edilebilen bölümünün bir parçasını oluşturur. Bu denge içerisinde aynı zamanda ebeveynin nefret edilen özellikleri de içselleştirilebilmektedir.[10] Fakat bu içselleştirme süreci içerisinde oluşan içeatım, inkar ve depresyonla savaş halindedir. Burada yaşanan savaş esas olarak kendiliğin tanımlanabilen bir bölümü içerisinde ebeveynin nefret edilen özelliklerinin olmasından korunmak adına yapılır. Grenson bir hastasında, nefret edilmiş babaya yönelik kateksisten kaçınma ve inkarı duygularla bağlantılandırmıştır. Egonun kişinin kendisinden korunmaya çalıştığı ya da kaçtığı duygunun farkında olduğu durumlarda söylenen şeyin “bugün ben değilim” ya da “kendim gibi değilim” ifadeleri olduğunu belirtmiştir. Bunlar “bugün nasılsınız ya da kimsiniz?” sorularına yakın ifadelerdir. Böylelikle içselleştirilmiş nesnelere kataksisleri arasında yakın ilişki bulunduğu ifade edilmektedir.[10]

İçselleştirme, dış dünyaya ait otorite figürlerine ait yoğunluk ve baskısının azaltılmasında önemli etkiye sahiptir.[1] Bu etkisini içselleştirilmiş figürlerle uyum sağlayarak meydana getirmektedir. Bu süreç bir bakıma içeatımında sürmesi ve ilerlemesini sağlamaktadır. Birbirleriyle bu kadar yakın ilişkide olmalarından dolayı da bu iki kavram zaman zaman eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. İçselleştirilme farklı yaşlarda farklı karakterlerde gözükabilir. Örneğin yeni anne baba olmuş kişilerin çocuklarına yönelik kendi anne babalarına benzer davranmaları ya da yeni üniversiteye başlamış ve evden ayrı kalmış bir öğrencinin ailesinin yanına döndüğü zaman ailesine yönelik kendisinin farklı davranışlar sergilediğini gözlemlemesi gibi.[1]

İnkorporasyon (İçealim)

İçealim Latince kullanımı “incorporare” aracından gelmektedir. Psikoloji de “vücudun içine giren” anlamında yaygın ve tutarlı olarak kullanılmaktadır.[2] Freud’a göre bu kavram psikoseksüel gelişimin oral evresindeki şemalarda yer almakta olup sonrasında gelişecek özdeşimlerin prototiplerini oluşturmaktadır.[11] Freud “Totem ve Tabu” adlı kitabında esas babanın yutulması ve öldürülmesi düşüncesinin birer ilkel (primitif) istek olduğunu bu içealim fantezisinin aslında babaya yönelik kanibalistik (kendi türünü yeme ve yamamlık) zarar verme ile tanımlandığını belirtmiştir. Bu içealimin oral dönem sonrasında baba ile gerçekleşecek özdeşimde önemli bir yere sahip olduğu belirtilmiştir.[11]

Freud 1912 ve 1917’deki yazılarında libidonun kanibalistik görünümünü veya oral içealim terimlerini, özdeşim oluşumunu vurgulamak için nesnelere

aldığı tanımlar olarak belirtmiştir.[12] Freud “içgüdü ve bunların değişiminde” içe alınmış nesne yapılarının egonun içine doğru olduğunu ve burada değişime uğradığını vurgulamıştır.[12] Freud 1921’de içealım terimini kullanmaktan vazgeçerek daha çok içeatım terimini kullanma eğilimi içerisine girmiştir.

Benzer olarak Fenikel oraliteyi tüm içealımlar için model almış ve nesnenin içealımını oral içeatım (oral introjeksiyon) ile eş anlamlı kabul etmiştir.[2] Rycroft ise içealımın içeatımdan ayrılması gerektiğini çünkü içeatımın yapısal bir süreç olduğunu, içealımın ise yalnızca fantezide yutmayı ifade ettiğini belirtmiştir.[13]

Jung ise bu konuda yutma ile ilişkili imgeler ve mitolojik temaların aşırı miktarda sağlandığını ve egonun bilinçdışına doğru çözümlendiğini görmüştür.[2] Jung, içealımı tanımlamakta kullanılacak en iyi sembolün Uroboros (kuyruğunu yiyen yılan) olduğunu belirtmiştir. Uroboros’da selfin üremesi için selfin yutulması ya da yenilmesi gerektiğini böylelikle yeniden oluşacak selfin daha güçlü ve yaratıcı olacağı anlatılmıştır. Jung’a göre bu aynı zamanda ayrılmazlığın ve bağlılığın paradoks görünümü ya da gerçekliğin bir sembolüdür.[2] Mitolojik figürler arasında “Venüsün oğlunu yutması” en belirgin içealım fantezilerinden biri olarak görünmektedir.

İntrojeksiyon (İçeatım)

Yaşamın çok erken aşamalarında oluşan ve yansıtmaya (projeksiyon) benzer bir savunma mekanizmasıdır.[2] Bilinçdışı olarak kişinin kendi zihni içine bir nesne veya kişi karakterinin alınması içeatımın yaygın kullanılan bir tanımıdır. Richard Avenarius tarafından bu terim seçilmiş nesnelerin zihinsel karşılığının oluşumunda hangi algılarımızı hissettiğimizi tanımlamak için türetilmiştir.[2]

Frenczi 1909’daki yazısında nevroitik süreçte içeatımı; “*nesne ile ilgili bilinçdışı fantezilerin, aslında dış dünyanın olası bir parçasının egonun içine alınması yolu ile o parçanın kendisine ait olarak hissedilmesi ve böylelikle kişinin kendisine nevroitik yardımda bulunması*” olarak tanımlamıştır.[2] Bunu yansıtmaya teriminin tam tersi içeatım olarak isimlendirmiştir. Frenczi’nin bu tanımı nesne ile ilişki içerisinde bulunan ego formlarına ait bir süreç olup aslında ego formlarının içindeki bir nesnedir.[2]

Freud 1915’de ilk kez bu terimi ego mekanizmalarını tanımlamak için kullanmıştır. Nesnelere olabildiği kadar rahatlamamanın kaynağı olarak göstermiş, rahatlama sağlayan nesnelerin egonun içine doğru alındığını, diğer taraf-

tan egoda rahatsızlığa neden olan oluşumların hepsinin terk edildiğini belirtmiştir.[4] Freud “yas ve melankolide” özdeşim ve içeatımın bağlantısına değinmiştir. İçeatımsal (introjektif) mekanizmaların temelinde özdeşim olduğunu ve bu durumun özellikle ani kayıplardaki nesnelere görüldüğünü belirtmiştir.[14]

Freud 1921’de içeatım terimini içealim (inkorporasyon) teriminden daha yaygın olarak kullanmıştır. Özellikle bir nesne vazgeçilmez olduğunda veya kaybedildiğinde bunu erkenden keşfederek deneyimlediğini, egonun kayıp nesnenin içeatımı ve bununla özdeşim yolu ile kaybedilmiş nesnenin yerine geçtiğini bulmuştur. Kaybedilen nesnenin sevilen veya rekabet edilen ebeveyn olabileceğini daha normalin ise içeatılmış olanın yerine ebeveynle ilişkili nesnelere sağ olan birisinin konabileceğini belirtmiştir. Bununla birlikte Freud 1933’de özdeşim üzerine çalışmalarının bütününe doyurucu olmadığını hatırlatmıştır.[14]

Öte yandan Fairbrain içeatımı özgül bir savunma olarak kabul etmiştir.[15] İçeatımın engellenme ve çaresizliğe karşı bir savunma olduğunu, egonun oluşumunda kullanıldığını belirtmiştir. Dışsal nesnenin acısına katlanma durumu eğer çok sancılı olursa içeatımın ortaya çıkacağını, böylelikle dışsal nesnenin reddedilmiş içsel nesne olarak içeatımın olacağını belirtmiştir. İçeatımın buradaki görevi ise kendisini kötü hissettiren bir nesnenin içe alınarak, kontrol edilerek ve bilinçdışına itilerek bir savunma özelliği kazanmasıdır.[15] Saterland’e göre iyi deneyimler içeri alınarak merkezi ego tarafından bastırılmamakta ve bilinçlilikte aktif bir şekilde ideal ego olarak kalmaktadır. Saterland’e göre bebeğin iyi deneyimi annesinin memesini emerken annesinin gözündeki kendine adanmışlığı içerek iyi deneyimleri içeri almakta ve içsel dünyanın oluşumu gerçekleşmektedir.[15]

Klein nesne ilişkisi teorisinde benzer olarak bebeğin çeşitli duyuşal deneyimlerle nesneyi iyi ya da kötü nesne olarak algıladığını yine benzer şekilde dürtülerin motivasyonuna kadar nesnelere tümünden iyi tümünden kötü olarak bilindiğini belirtmiştir.[5] Daha sonra ego daha az karmaşık ayırtlaştırmaya izin vererek buradaki deneyimin iyi mi yoksa kötü mü kategorisine mi dönüp dönmeyeceğinin bebeğin ihtiyaçları, dürtüleri ve fantezileri tarafından belirleneceğini belirtmiştir. Yaşanan deneyim iyi ise psikolojik nokta içeriye içeatım yapılıır (emme ve yutmanın eşdeğeri olarak) eğer kötü ise dışarıya yansıtılır(dışa tükürme biçimindedir). Bu değışken durumlar sonuçta bir iyi kötü, içeri dışarı, benden ve benden olmayan kategorilere neden olur.[5]

Bion’a göre bebek içeatım yapar ve sonrasında özdeşim kurar.[16] Bebek için anne; kendi zihninde organize olmamış ihtiyaç ve streslerin ifadesi olarak

yer alır. Anne bu ihtiyaçları değiştirerek tekrar bebeğe verir. Böylece anne bebeğin anksiyetesini almakta ve işlemektedir.[16] Bebekte bu işlenmiş anksiyete ile özdeşim kurar ve anneyi işlevsel bir taşıyıcı olarak kullanır. Burada anne, ekonomik bir denge içerisinde anne ve bebek arasında yer almaktadır.[16] Bion bunu şöyle açıklar

“Annenin görevi alfa fonksiyonu’ dur. Bebeğin bütün organize sinyallerini (stres, ihtiyaç, sevgi ve nefret uyaranları) anne alır. Bu annenin aldığı elementlere “beta elementleri” adı verilir. Bunu daha sonra tolere edilebilir daha düşünülebilir deneyimlere dönüştürür. Buna da “alfa elementleri” der. Dönüştürülme sonrasında başa çıkılabilir bir varlık durumu olarak bebeğe verir. Bebek bunları içe atar ve onunla (annenin alfa fonksiyonu ile) özdeşim sergiler ve daha sonrada deneyimi zehirden arındırılmış olarak kabul eder. Bebek deneyimi boşaltmak ya da yansıtmak yerine içeatımla depo eder. Alfa fonksiyonu burada bebeğin ilkelduyusal izlenimlerini alır ve bunları rüyalar, fanteziler ve uyanma düşünceleri ile dolu olan “alfa elementlerine” çevirir.

Bion’un taşıyıcı teorisindeki kullandığı içeatım kavramı Freud’un kullandığı bilinçdışına bastırma ve Klein’in kullandığı splitting (bölme) ve projeksiyon (yansıtmak) kavramları ile benzerlik taşımaktadır.[16] Bazı olgularda taşıyıcı defolu olsa da bebek yine de bunu içeatım ile kabul eder ve daha sonra bunlarla özdeşim kurar. Alfa fonksiyonunun uygunsuz kapasitesi ile de özdeşim kurar. Bebek buna rağmen kendisinin metabolize edilmemiş yansıtmaları ile başa çıkmaktadır. Annenin bebeğe yansıttığı şeylerle annenin alfa işlevleri tamamen yerine getirilmezse annenin yansıtmaları da iyi düzenlenmiştir. O zaman bebeğin içeatım yaptığı şey hasarlı olabilir. Bebek bu durumları dışarda tutarak başa çıkmaya çalışır.[16]

Metzler’e göre içeatım için gerçekleşen uyaran düşünce süreçlerini oluşturmak için gerekli olan yiyecek gibidir.[17] Metzler için; iyi ve kötü deneyimler içeatımın gerçekleşmesi için gereken ön koşul gibidir. Buradaki döngüyü şöyle açıklamaktadır; bebek açlık duygusu hissettiğinde anne bunu fark eder ve bebeği besler, bebek anneye minnettar olduğunu hisseder. Bir sonraki sefer bebek aç olduğunda, bebek memenin ona yöneleceğini düşünür. Bu yöneliş olursa duyumunu susturur fakat memenin yönelişi olmazsa duyum daha da artar ve buradaki tatminsizlik engellenmeye yol açar. Bu döngü böylelikle düşünce süreçlerinin ana parçası olan engellenmeyi oluşturur.[17] Düşünme; arzulanan nesneyi arama momenti ile onun fark edilmesi arasında bir köprü yaratır. Burada Bion’un tarifi ile içeatımın rolü; “arzulanan nesneyi aramanın

momenti ile onun tekrar keşfedilmesi arasındaki köprünün tekrar yaratılması sürecidir”.[17] Freud ise içeatımın rolünü; kayıp nesnenin tekrar kendiliğin içerisinde yaratılması olarak tariflemektedir. Çünkü içeatımı yapılan şey yansıtma mekanizması dahil olmak üzere diğer zihinsel mekanizmaların öznesi olan şeydir.[17]

Hinschelwood 1991’de “içeatımsal özdeşim (introjective identification)” terimini kullanmış ve bir parantez açmıştır. İçeatımsal özdeşimin, içsel nesnenin egoya özdeşim sergilemesinde kullanıldığını önermiştir.[18] Bu durumun kendisini kimlik, roller, davranışlar ve tutumlarda gösterdiğini belirtmiştir. Hinschelwood’a göre içeatımı yapılmış şeyler aynı zamanda egoya yabancı nesne olarak durması ile özdeşim sergilemeyebilir. Hinschelwood benzer bir yazısında oral dürtü ile içeatım ve anal dürtü ile yansıtma arasındaki bağlantıyı açıklamıştır.[18]

Schefer içeatımı, özdeşimden bir farklı içselleştirme tipi olarak ele almıştır.[7] İçeatım; aralıklı ve devam eden dinamik ilişkilerde hissedilen içsel bir varlıktır (içe atılmış tasarım). Bu içe atılmış tasarım özelleşmiş ve farklılaşmış bir tasarımdır. Kişinin kendilik tasarımlarının içine girmeye çalışsa da kendiliğin dışında yabancı olarak kalır. Bu haliyle özdeşimi gerçekleştirmeye çalışan işlevsel bir iç varlıktır.[7]

Volkan analistin bu içe atılmış tasarımlara yönelik müdahaleleri sonrasında analistin kendisinin de ego-süperego yapılanmasında içe atılmış tasarım haline geldiğinden bahsetmiştir.[8] Yine yasla ilgili çalışmalarında gözlemlediği “bağlantı nesnesi” ve “son dakika nesnesi” gibi kavramların değerlendirilmesinde içe atılmış tasarım ve kendilik tasarımlarının ilişkisini değerlendirmenin önemine vurgu yapmıştır.[8]

Meissner içeatımın; içealimin psişik bir kopyası olduğunu, içeatım ve ikincil özdeşim terimlerinin eşdeğer olarak kullanılabileceğini belirtmiştir.[2] Hinsic ve Campbell içeatımı; özdeşimde yer alan bir mekanizma olduğunu ve bununla birlikte ikincil özdeşimin kendiliğin psişesine nesnenin içealımı ile sonuçlanan bir süreç olduğu tanımlamıştır.[2]

Kenberg’e göre; bebek için kendilik ve nesne arasında farklılığın çok zor olduğu dönemde içeatım yolu ile düzenlenememiş dürtü deneyimleri içselleştirilemez sonrasında özdeşim yolu ile bu içeatılmış nesnelere yer değiştirir.[19] Kernberg bu durumun kendilik ve nesne ayırımında önemli role sahip olduğunu düşünmüştür. İçselleştirmenin çok daha olgun olduğu dönemde ego işlevleri açısından kendilik ve nesne elementleri organize olmuştur (ego kimliği).[19] Menzies-Lyth’e göre; içeatım terimi, psikanalitik literatürde yansıtma ile karşılaştırıldığında yerini bulamamıştır.[17]

İdentifikasyon (Özdeşim)

İdentifikasyon (kimlik, özdeşim, hüviyet) bu terim “identity” aynılık, kimlik, özdeşlik ve “identical” ile özdeş, aynı anlamındadır. Latince “idem” kökünden gelmekte olup aynılık anlamında kullanılmaktadır.[2] Freud bu kelimeyi çoğunlukla karşılıklı duygular ve identity (özdeş, aynı olduğunu kanıtlamak ve fark gözetmemek) anlamında kullanmıştır.[2] Genel bir tanım olarak kendisi için model oluşturan bir kişinin diğerinin kişiliğinin bir parçasını kendi kişiliğinin bir parçası yapma sürecidir.[2]

Freud’un özdeşim ile ilgili ilk yazıları 1896 ve 1897 yıllarında Fliess ile yazışmalarında görülmektedir. Bu mektuplarında ölü katılığını taklit eden histerik bir hastasında ve kıskançlığın agorafobi mekanizmasını tariflediği (fahişe ile özdeşim kurma sonucu) diğer bir hastasında anlatılmıştır.[2,8] Freud’un yazılarında özdeşimin yer alması histerik belirtilerin bulaşıcı biçimde taklit edilmesi ile oluşturulmuştur. Freud’a göre bu durum basit bir taklit değildir. Bundan ziyade bu bilinç dışı fantezilerle benzerlik oluşturan temelde bir nesnenin öznenin egosu tarafından özümsemesidir.[17]

Freud 1905’de özdeşim ile ilgili teorik tanımlamayı “cinsellik teorisi üzerine üç makale”de ele almış ve oral dönemin cinsel amacı olarak “özdeşimi” gelişimsel açıdan değerlendirmiştir. Sonrasında 1917’de “yas ve melankoli”de libidinal bir ilişkinin nesne kaybedilse bile bitmediğini çünkü benliğin kaybedilen nesneyle özdeşim kurduğunu belirtmiştir.[8]

Freud’un ilk oluşan özdeşim tanımı; nesnelere duygusal bağı ile ilişkilendirildiği orijinal formdur.[9] İkincisi; regresif bir yol olarak libidinal nesneye bağlanmanın yerine koymuştur. Bu durum nesnelere egonun içine içeatım yapılması yoluyla tanımlanmıştır. Üçüncüsü; bir nesnenin cinsel dürtüler olmaksızın bazı diğer kişilerle yaygın bir özellik olarak paylaştığı her bir yeni algının ortaya çıkmasıdır. Paranteral nesnelere benzerliğini şöyle ifade eder 1)kaygı hayranlık rekabet nesnelere ile ilişki kurma yolu; 2)kaybettiği veya aldığı nesnelere yerine koyma; 3)ensest olmayan yeni nesnelere ilişki yolu.[9]

Freud, birincil özdeşimin insan zihinsel gelişiminin başlıca süreçlerinden biri olduğunu, birincil narsisizm ve birincil represyona (bastırma) benzerlik gösterdiğini ifade etmiştir. Nesne seçiminde ki her bir form öncesinde oluştuğunu, insan olmanın bir işaretine benzer olarak ego idealinden, altbenliği bölen, anne ile bebeğin infantil özdeşimi olduğunu belirtmiştir.[2] Yine birincil özdeşimle ilgili farklı tanımlar ortaya atılmıştır. Leon Grinberg çok ilkel simbiyotik nesne ilişkisi olarak, Joseph Sandler kendilik ve diğeri arasındaki füzyon/konfüzyon durumu olarak, Rene Spitz işaret dili ile özdeşim ve akro-

batık özdeşim biçiminde tanımlar getirmiştir. Eidelberg özdeşim sürecini bilinçli ya da bilinçdışı olsun nesneye benzer hislerin ve düşüncelerin özneye tesir edeceğini vurgulayarak bu tanımları; alloplastik/otoplastik, dışsal/içsel, birincil/ikincil ve yalancı özdeşim gibi çeşitli tiplere ayırmıştır.[2] Koff, ikincil özdeşimi; dış dünyadaki bir nesneden vazgeçme olarak tanımlamış ve bunu gerçek ve bilince ait bir özdeşim olarak görmüştür.[20]

Modell özdeşimin; dışsal nesnelerin temsili olduğunu, egonun içine alınarak kişiliğin tamamında kalıcı elementleri oluşturduğunu ve algısal belleğin karmaşık yapısı ve gelişimin birçok evresinin iç içe geçmiş olduğunu belirtmiştir.[2]

Leowald aynı zamanda özdeşim sürecinde kaynaşma, özne ve nesnenin karartılması, düzenli olarak silinmesi ve farklı görünebileceğini ileri sürmüştür.[6] Bu süreçte özdeşim; aslında internalizasyonun oluşumunda bir ara istasyonu olarak görev yapmaktadır. Şöyleki, internalizasyonda ilişkilerin tekrardan farklılaşmasının, nesne ile özdeşimin ve bu nesnenin ilişkilerindeki dönüşümün içsel intrapsişik ilişkide kimlikleşememeye yönelik olduğunu belirtmiştir.[6]

Anna Freud dürtülerin savunma üzerindeki etkilerini tanımlamada yeni savunma mekanizmaları ortaya koymuştur. Agresörle (saldırganla) özdeşim bunlardan biridir. Kurbanın anksiyete ile baş etmesinde neler yaptığını tanımlar.[1] Örneğin; hastanede tedavi altında bulunan bir çocuğun oyun olarak bebeğini opere eden doktor rolünü oynaması, evde bulunan erişkinlerin veya kardeşinin kabadayılığını gören çocuğun okulda kabadayılık benzeri davranışlar sergilemesi.[1]

Saldırganla özdeşim Frençzi tarafından travmatik kaynakla bağlantılı olarak tanımlanmıştır.[9] Kötü muamele ve erken cinsel istismar olduğu zaman çocuk “erişkin suçluluk hissini” iççatımla alır. Bu tip erken kötüye kullanım ve istismar olduğu zaman, kişi bu durumu kişiliğin parçalanması için bir yol, kendiliğe dürtülerin geri dönmesi (kompulsif mastürbasyon, farklı depresif sendromlar) olarak görür. Erişkinler tarafından kötüye kullanıma maruz kalan bu çocuklarda daha sonrasında dürtüleri kendi karşıtlarının içine ters çevrilir. Bu durumda kendi algılarına yönelik güven kaybı, bellekte parçalanmalar, tekrarlayan rüyalar, patolojik geçiş yaparak nevroz sınırlarını aşar. Bu durum sıklıkla “iççatım bozukluğu (introjection disorder)” olarak tanımlanır. Bu duygusal bozukluk ve psikopatik problemler, erken yeme bozukluğu, madde kötüye kullanımı, psikoz veya sapkın davranışların nesiller boyu tekrarlamasıdır. Ferenczi yaşamının sonuna doğru analizdeki keskin eğilimler ve anne

baba represyonunun şiddetli etkisininin içeatımını birleştirerek “introproression” adında yeni bir kavram ortaya atmıştır.[9]

Klein’a göre yansıtımlı özdeşim (projektif identifikasyon); bebek düşleminde ve kendiliğin kötü parçalarını kendiliğinden ayrı tutarak (bölme ile) anneye ya da annenin memesinin içine yansıtmakta ve böylelikle bebeğin kendi ile ilgili kötü parçaların annesinde var olduğunu hissetmesidir.[1] Özellikle bebek paranoid şizoid pozisyonda, kendi sadistik kötü parçalarını kontrol etmek ve kendine zarar vermesinden korunmak için anneye yansıtmaktadır. Eğer bebek bu kötü parçaları tekrardan içeatım yaparsa (re-introject) içeatım özdeşimi gerçekleşir. Bu kötü kısımların özdeşimi sonucu kişide kendinden nefret etme veya düşük kendilik değeri oluşur. Tersine kendiliğin iyi kısmının yansıtılması ve tekrardan içeatımı olursa kendilik değerinde artış gerçekleşir.[1]

Tablo.1. Kavramların Tanımı ve Özellikleri

	Tanımı	Özellikleri
İçéalım (İnkorporasyon)	İçéalım Latince kullanımı “incorporare” aracından gelmektedir. Psikoloji de “vücudun içine giren” anlamında yaygın ve tutarlı olarak kullanılmaktadır	Özdeşimlerin prototipi özelliğindedir. Psikoseksüel gelişimin oral döneminde baskın. Fantezide ve rüyalarda yutmayı temsil etmektedir
İçeatım (İntrojeksiyon)	Bilinçdışı olarak kişinin kendi zihni içine bir nesne veya kişi karakterinin alınması içeatımın yaygın kullanılan bir tanımıdır	Özgül bir savunma mekanizması özelliği taşımaktadır. Bu haliyle ego oluşumunda kullanılır. Özdeşimle yakından ilişkilidir, özdeşimi gerçekleştirmeye çalışan içsel bir varlıktır. İçéalınmış nesne vazgeçilmez olduğunda ve kaybedildiğinde önemi artar. Ağırlıklı olarak gelişimin erken dönemlerinde oluşur
Özdeşim (İdentifikasyon)	İdentifikasyon (kimlik, özdeşim, hüviyet) bu terim “identity” aynılık, kimlik, özdeşlik ve “identical” özdeş, aynı anlamındadır. Latince “idem” kökünden gelmekte olup aynılık anlamında kullanılmaktadır.	Kendisi için model oluşturan bir kişinin diğerinin kişiliğinin bir parçasını kendi kişiliğinin bir parçası yapma sürecidir. Zihinsel gelişim için önemli bir süreçtir. İçselleştirmenin oluşumunda bir ara istasyon gibi çalışmaktadır. Savunma mekanizması özelliği de taşımaktadır
İçselleştirme (İnternalizasyon)	“İnternalin” anlamı “içerideki bazı şeyler veya içeridekinin var olması ve yeri” anlamında iken “internality” nin anlamı ise “internalin oluşum gerçeği ve niteliği” olarak geçmektedir.	İç dünya ve dış dünya arasında düzenleyici bir role sahiptir. Bütüncül bir egonun ön şartı olup intrapsişik tutarlılıkta gereklidir. Kişiliğin oluşumunda önemli bir yere sahiptir.

Sonuç

İnsanın doğumundan yaşamının sonuna kadar yaşam içerisinde hayatta kalabilme çabası içerisinde birçok psikik doğal süreçler yaşamak zorundadır. Bu doğal süreçler her insan canlısında olmazsa olmaz olarak tanımlanabilecek, içealim, içeatım, özdeşim ve içselleştirme gibi temel psikik süreçlerdir. Freud'dan günümüze kadar insanı, yaşamını ve davranışlarını tanımlama adına ontolojik ve epistemolojik varsayımlarda bu psikik süreçler varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bununla birlikte bu kavramların ortaya atıldığı dönemden bu yana içerikleri ile ilgili kesin çizgilerin oluşmadığı gözükmektedir. Bu yazıda farklı terapistlerin psikanalizin farklı teorileri içerisinde bu kavramları nasıl tanımladıkları değerlendirilmiştir. içealim, içeatım, özdeşim ve içselleştirme kavramları birbirleriyle yakın ilişkide olan zaman zaman eş anlamlı kullanılabilir, zaman zaman da birer savunma mekanizmaları gibi kullanılabilir tanımlar olarak gözükmektedir. Sonuç olarak bu kavramlar kimi terapistlere göre sınırları net olarak gözükmekte iken kimilerine göre işin içinden çıkılmaz tanımlar olarak görülmektedir.

Kaynaklar

1. Bateman A, Holmes J. Introduction to Psychoanalysis: Contemporary Theory and Practice. New York, Routledge, 1995.
2. Wallis KC, Poulton JL. Internalization: The Origins and Construction of Internal Reality. Philadelphia, Open University Press, 2001.
3. Nietzsche F. Ahlakın Soykütüğü Üstüne (Çev. A İnam). Ankara, Gündoğan Yayınları, 2000.
4. Compton A. The concept of identification in the work of Freud, Ferenczi and Abraham: a review and commentary. Psychoanal Q 1985; 54:200-233.
5. Klein M. Envy and Gratitude and Other Works 1946-1963. London, Hogarth Press, 1975.
6. Loewald HW. Papers on Psychoanalysis. New Haven, Yale University Press, 1980.
7. Schafer R. Aspects of Internalization. New York, International Universities Press, 1968.
8. Volkan VD. Psikoterapide Nesne İlişkileri. Bursa, Şahmat, 2007.
9. De Mijolla A. International Dictionary of Psychoanalysis. Farmington Hills, MI, Thomson Gale, 2005.
10. Greenson RR. Explorations in Psychoanalysis. New York, International Universities Press, 1978.
11. Meissner WW. Internalization in Psychoanalysis. New York, International Universities Press, 1981.

12. Freud S. *Instincts and Their Vicissitudes*. London, Hogarth Press, 1915.
13. Rycroft C. *A Critical Dictionary of Psychoanalysis*. New York, Basic Books, 1968.
14. Freud S. *Mourning and Melancholia*. London, Hogarth Press, 1917.
15. Fairbairn WD. *An Object Relations Theory of Personality*. New York, Basic Books, 1954.
16. Caper R. *A Mind of One's Own: A Kleinian View of Self and Object*. London, Routledge, 1999.
17. Scharff LS. *Projective and Introjective Identification and the Use of the Therapist's Self*. Maryland, Rowman Littlefield Publishing, 2004.
18. Hinshelwood RD. *A Dictionary of Kleinian Thought*. Northvale, Jason Aranson, 1991.
19. Kernberg OF. *Psychoanalytic object relations theories*. In *Psychoanalysis: The Major Concepts* (Eds BE Moore, BD Fine). New Haven, Yale University Press, 1995.
20. Koff RH. *A definition of identification: a review of the literature*. *Int J Psychoanalysis* 1961; 42:362-370.
21. Kohut H. *Kendiliğin Çözümlemesi*. İstanbul, Metis Yayınları, 1998.

İbrahim Taymur, Uzm.Dr., Bursa Şevket Yılmaz Eğitim Araştırma Hastanesi, Bursa; **Rıza Cumhuri Boratav**, Uzm.Dr., Compos Mentis, Ankara.

Yazışma Adresi/Correspondence: İbrahim Taymur, Bursa Şevket Yılmaz Eğitim Araştırma Hastanesi, Bursa, Turkey.

E-mail: dritay@yahoo.com

Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

The authors reported no conflict of interest related to this article.

Çevrimiçi adresi / Available online at: www.cappsy.org/archives/vol5/no3/

Çevrimiçi yayım / Published online 05 Eylül/September 05, 2013; doi:10.5455/cap.20130522
